

UDK/UDC: 392(497.5 Jadranovo)

Mladen Barac – Ujčić

JAKOVARSKI OBIČAJI

*"Ko školjki na Božjen dlanu uz more
dvi ceste me zdolu peljaju
se diši po kušu, kamiki i soli
Sveti Jakov se posebno voli"*

Mladen Barac – Ujčić,
"Sveton Jakovu va spomen"

Uvod

S više od sedadeset let turističkog staža Jadranovo je značajno središće crkveniško – vinodolskog turizma, Jadranovo se nigda zvalo Sv. Jakov Šiljevica. Bilo je to mesto ribari i zidari s malun lukun i nikuliko tuner. Turistički se Jadranovo počima razvijat 30-tih let prošloga vika. Već 1935. leta zabilježeno je da totu letuje 146, uglavnon domaćih, turisti.

Mesto ima oko hiljadu stanovniki, a smestilo se 9 km sjeverozapadno od Crkvenice uz Jadransku magistralu i duž morske obale.

Prvih turisti ugošćavalo se od rta Ertak na jugoistoku do rta Dubno na sjeverozapadu. Posljeratni razvitak je tekal brže. Leta 1964. va Jadranovu letuje oko četire hiljade turisti, 1976. ukupan se broj turisti popel na 7.500, a 1980. Jadranovo je ostvarilo 40 hiljad noćenja.

Goston ki letuju va von se privlačnijen turističkon mestu nudi se smešćaj va obiteljskin kućah i vilah. Kamare i apartmani va kućnoj radinosti su A i B kategorije. Jadranovo raspolaže sa ukupno 818 postilj naminjenih turiston. Prehrana gostih organizirana je va više dobro opremljenih ugostiteljskih objekti.

Jadranovo ima poštu ka je otprta celoga dana, ambulantu, banku i mjenjačnicu, malu placu, mesnicu, opskrbni centar, voćarnu, nikuliko malih butig, frizerski salon i slastičarnu.

Ima urejene ceste i putiće za šetnju uz more. Jadranovo ima i lučicu za prihvat jahti, gliseri i drugih plovil. Za kupat se i sunčat pogoduju uvale Havišće i Grabrova. More je plitko i bistro, a plaža peščana. Va mestu ima nikuliko kulturnih i historijskih spomeniki, va luki je tunera ka nas spamećuje na bogatu ribarsku tradiciju ovog mesta.

Jadranovo – k'o školjka na Božjen dlanu

Od znamenitosti mesta triba spomenut mjesnu crkvu Sv. Jakova ka je sagrajena visoko znad morske obale (župa je va Sv. Jakovu, Jadranovu 1806. leta).

Va uvodu san z besedami oslikal Jadranovo kroz odrejeno vrime, prvo sega kako zgljeda to naše turističko mesto. Doznali smo da je mesto minjalo ime, ma ljudi su zavavik ostali Jakovari, a običaji jakovarski.

Povijest ne stvaraju samo vele dela i veli dogajaji, nego ju stvara i mali obični čovik. Tako ljudi stvaraju običaje ki su sastavni del života. Običaji se javljaju već rojenjen čovika, od kraja do kraja se razlikuje, oni nose poručak ki smo, ča smo, skuda smo i kakov je bil put do sega ovoga ča danas imamo. Va užancah i običaji moremo otkrit mudrost i vrednost nigdanjega življenja. Jedni običaji va odrejenon mestu zavavik duraju, drugi se utrnu, a ima jih i ki se rajaju po prvi put.

Va širen smislu riči običaj nas pelja od rojenja do smrti pa vezano uz život moremo doznat kako ga ljudi obavljaju va pojedinon kraju. Del običaji je vezan uz velo delo pa i onda kad čovik počine va druženju, pismi i tancu. Uz proslave blagdani i prazniki najviše su vezani i narodni običaji pojedinoga kraja i mesta.

Zač ovo se pišen?

Za si običaji opisat triba stranic i stranic, komać bi se stalo va jednu podeblju knjigu. Kako je ovdi rič o Jadranovu i jakovarskin običajon, opisat ću dva najpoznatija, a to je Blagoslov mora i Jakovlja. Ti običaji duraju od nigda i obastali su do današnjeg vrimena.

Blagoslov mora

Štajon od kupanja otpira se zadnjun nediljun va misecu travnju.

Šećuć prvo nikuliko dan uz more na kon je bila bonaca, zel san jedan kamčić i hitil ga na tu mirnu modru tacnu. Sprot se udelal kolobarić pa se veći kolobari ki su sasin prominili morski mir.

Va ton mon kveščanju uz more va Jadranovu, spametil san se jedne užance ka je i danaska totu obastala, a spripovidal mi ju je barba Josip Grbčić – Dekan. To je blagoslov mora koga i danaska plovav obavlja, ma nigda se točno znalo kad se more poč va more. Danaska imamo i zimskih kupači, a nigda se čovik mogal obanjat, zaplavat prvi metri tekav kad je obavljen blagoslov mora. Blagoslov mora obavlja se zadnju nedilju va misecu travnju i tin datumon se nigda otpiral štajon od kupanja. Osin kupanja i same barke popiturane i urejene blagoslovile su se i spuščale va more.

Se ča je rabilo za letnji štajon našlo je blagoslov va moru i na plažah. Plovav bi žišal sprid crikve sv. Jakova, a to dela i danaska da blagoslovi ozgora more. Va jednu ruku to je sakomu kupaču Božji sinjal da more bit sigur od prehlade, sunca, a i sakakove morske beštije, prvo sega morskoga pasa.

Jakovlja

Dočin ki poli nas spomene Jakovlju, sprot se zna da je beseda o blagdanu Sv. Jakova zaštitnika mesta Jadranova i njegovih žitelji. Osin domaćini pridu ga proslavit susedi z drugih mest, a proslave ga i njihovi turisti.

Blagdan pada na 25. srpnja, a obave se sekulike maše va crikvi, va srid mesta bude i mali sajam, šporcka natjecanja, koncerti. A večer uz bogatu ugoštiteljsku ponudu jila, pića i uz muziku, pismu i tanac proslava dura guboko va noć.

Današnji običaj se održal na starih fundamenti, pa da vidimo kako je to nigda zgljedalo.

Zarana jutra čuda svita bi prišlo z okolnih mest, se pišice, ma na hodeć kako reku Jakovari. A jur bi prišli i z barkami na vesla il jedra z kraljevičke i z crkveniške bandi. Grobničice bi imele svoji štandi kadi su se prodavale sakakove drangulije, a dičina su najviše volela kad su jin noniçi kupili petešića kon su puhali v rit pa je lipo kukurikal. Ana Jožičeva je prodavala bonboni i slašćice, a z Crkvenice bi na kariću prišal i sladoled. Ljudi bi va tavijolih pr-nesli sobun ča za pojist, aš ni bilo roštilja kot danaska, a ako je bilo pečenjki, bila je fanj draga. Na kvartin se moglo poč va jednu od četire oštarije ke su onput bile. Točilo se "Poli staroga grabra" od Pavlića, kadi se igralo na boće, pa v oštariji Paškvalu, poli barba Luki va Smokovu, a u tete Marije Merikanke je bila muzika i tanac. Soplo se va tambure i armoniku.

Pred fajrunt od veloga smiha bi prišlo i do suz, kad bi teta Mica malo žešće z vodun zalela tancplac da se ne praši i pokoga tancara.

Poli štandara je bil i ringišpil, na kon se najviše vozila zacopana mlajarija. Maša va krcatoj crikvi je bila dopolne, a zapolne je plovani obavljal i blagoslov. Bila je prošešija okolo sih kapelic, od crikve preko Brda, Poklonca, po jopet na-zad va crikvu. Dolani bi se zapolne komać nakupali i naplavali va moru sprid Sv. Jakova, a Dolanke su se z mladiči vozile na barkah.

I danaska je lipo za Jakoviju, al onajsta nigdanja zavavik je puščala koreni va naših srcih. Onput, ako je ki zakramal malo dulje, do narednoga dana, mogal je čut s tunere i ribara ki je zijał: Tira preteg! Tira trata! To je daval sinjal drugin ribaron kad rabi otpriti i zapriti put tuni.

Boćanje – od užance do športa

Boćanje poli nas skroz od nigda jedna lipa igra, bolje reć užanca druženja ljudi va njihovo slobodno vrime, osobito nediljun.

Kad užanca prejde va natjecanje onda se raja šport. Va Jadranovu boće se igraju od pamtivika, stariji se spamećuju jogi poli "Merikanki", pa u "Pavlića", spod "Doma", va Smokovu poli "Luke" i "Bik bara".

Ta nigdanja tradicija boćanja pretočila se pred deset let va organizirano okupljanje boćari, osnovan je BK "Sveti Jakov", a samo ime je dobil po svon zaštitniku mesta i njegovih ljudi. Klub žive i dela kot jedna vela boćarska familija, ka broji okolo 150 člani. Potvrdu dosadašnje uspješne aktivnosti do-bili su od Grada i Županije i va ton jih podržavaju kot jednu od najaktivnijih udrug va našen kraju. Klub bilježi dobre rezultate i danas se s uspjehon natječe va 2. županijskoj ligi, a njegovi pojedinci osvajaju visoka mesta na državnon nivou. Klub je promotor mesta, njegovi sadašnji člani žele da dožive

i natkriveno bočalište, s nadun da će jih šira zajednica va ton podržat. Va tih željah pridružuju jin se i uspješni jakovarski stolnotenisači, ki su danaska uz njih drugi jedini športski kolektiv.

Jakovarske krabulje

Ljudi va našen kraju nakon božićnih i novoletnjih blagdani, a sprot potle Tri kralja komać čekaju početak mesopusta. Si ti maškarani ljudi va Jadranovu se zovu krabulje, a va svon veselju tiraju zločestih duhi i sako zlo ko bi naškodilo rodnon letu.

Običaj od nigda se čagod prominil, aš sako vrime nosi svoje, ma poručak je vavik isti:

- Zatancajmo krabulje tanac, bubanj i muzika složno udaraj!

Nigdanji običaj krabuljanja dural je va mestu samo nikuliko zadnjih mesopusnih dani, a danaska se ta užanca proširila. Prvu mesopusnu subotu poćimaju krabuljani tanci za staro i mlado, a nediljun su mesopusne čajanke.

Udruga mladeži je nositelj običaja, a sami člani se pašće da va organizaciji se štima. Njihova mesopusna glazba obajde celo mesto, od Smokova do Obale i zaželi sakon lumeru dobro zdravi i sriću. Poli divojak i zatancaju, a sagdi su počašćeni jilon i pijačun, dobe i ku kunu. Va prigodnih veštidi muzikanti sopu va sih fel štrumenti, od armonike, trub, saksafona, bubnji, činela, ke gitare i cinbala...

Kapetan glazbe fikalcen osinja početak i kraj glazbenog štimunga, uz prigodan pozdrav prisutnon svitu.

Jakovari svoj običaj krabuljanja tradicionalno prikažu i na Ričkon karnevalu, a upriliče svoju karavanu i po susednih mesti. Prepoznatljivi su po svojih grupnih maskah ke oslikavaju običaj z njihovoga mesta.

Krabuljani običaj finjuje na mesopusni utorak velin veseljen, muzikun i tancon va Domu, a točka na i je na Pepelnicu, Čistu sredu. Toga zadnjega dana dostojanstveno i prigodno obavi se sujenje Mesopustu čitanjen šentence. Va šentencu stanu smišne, a nikomur i poučne štorije pasanog leta, a samo sujenji Mesopustu finjuje ovako:

- Mesopust je kriv za štetu
Ka je bila na tapetu
Poškropite ga sprid crikve
Friškun granun od ulikve

Važgite ga na srid place
Da nestane grde face
Ljudi moji ovo je kraj
Bubanj i muzika složno udaraj!

Eto tako dok je protuleti va ariji, staro i mlado pušća mozak na pašu, zač je kriv jušto mesopust, do naredne zimi kad će ponovo prit.

A do onda ljudi te kumpanjat uz briškulu i trešetu, nać se nediljun na maši, zapivat va crkvenon zboru, poč na ribi, počakulat se uz gradele, zakantat va oštariji. Jedni te poč na ku književnu večer, koncert, komu god ča paše, aš čovičja duša zna kamo ju ča vuče i pelja. Jušto, onako kako se navadila, prvo se ga sa štovanjen prema semu ča štuje i voli.

Eto tako dok je protuleti va ariji, staro i mlado pušća mozak na pašu, zač je kriv jušto mesopust, do naredne zimi kad će ponovo prit.

A do onda ljudi te kumpanjat uz briškulu i trešetu, nać se nediljun na maši, zapivat va crkvenon zboru, poč na ribi, počakulat se uz gradele, zakantat va oštariji. Jedni te poč na ku književnu večer, koncert, komu god ča paše, aš čovičja duša zna kamo ju ča vuče i pelja. Jušto, onako kako se navadila, prvo se ga sa štovanjen prema semu ča štuje i voli.

Sažetak

Autor je jakovarski zet, a na svojoj izvornoj griškoj čakavštini opisao je jakovarske narodne običaje (užance), prije svega najpoznatije običaje *Jakovlje* i *Blagoslov mora*. U uvodu autor opisuje turističko Jadranovo, čiji se današnji stanovnici najviše bave turizmom i ribarstvom, a nekada je bilo poznato i po zidarima.

Ključne riječi

Jakovlja, jakovarski običaji, Blagoslov mora

Summary Mladen Barac Traditions of Jakovlje

The author, Jakovalj's son-in-law, has explained the national traditions, especially the best-known tradition; The Blessing of the Sea in the original Griški Chackavian dialect. In the introduction the author describes the tourist town Jadranovo where today's inhabitants predominately work in tourism or the fishing industry whilst in the past it was best known for its builders.

Keywords

Jakovlje, traditions of Jakovlje, Blessing of the Sea

Literatura

Barac – Ujčić, Mladen: S Kirije par besed, izdavačka kuća Adamić, Rijeka, 2004.

Dr. sc. Radmila Matejčić, Riviera Crikvenica – Vinodol, Turistički vodič, Crikvenica, 1982.

Autor

Mladen Barac, Jadranovo, suradnik "Besede" Novoga lista, čakavski pjesnik